МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет рибного господарства та природокористування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор, проректор з науково-педагогічної роботи
_____ Вікторія ГРАНОВСЬКА
«____» _____ 2023 р.

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми «водні біоресурси та аквакультура»
спеціальності 207 «водні біоресурси та аквакультура»

Херсон – 2023

Наскрізна програма практичної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Водні біоресурси та аквакультура» спеціальності 207 «Водні біоресурси та аквакультура» / Коржов Є. І. – Херсон: ХДАЕУ, 2023. – 29 с.

Розробник наскрізної програми: доктор філософії, кандидат географічних наук, доцент кафедри водних біоресурсів та аквакультури Коржов Є.І.

Наскрізну програму розглянуто на засіданні кафедри водних біоресурсів та аквакультури ХДАЕУ

Протокол № ___ від _____ р.
Завідувач кафедри _____ Віктор ШЕВЧЕНКО
(підпис) (ПІБ)

ПОГОДЖЕНО:

Гарант ОП _____ Павло КУТІЩЕВ
(підпис) (ПІБ)

СХВАЛЕНО:

Методичною комісією факультету
рибного господарства та природокористування
Протокол № ___ від _____ р.

Голова методичної комісії _____ _____
(підпис) (ПІБ)

Вченою радою факультету
рибного господарства та природокористування
Протокол № ___ від _____ р.

Голова Вченої ради _____ _____
(підпис) (ПІБ)

© ХДАЕУ, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП…….. 4

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ……...…….. 4
1.1. Графік науково-виробничих практик……. 5
1.2. Науково-виробнича практика ……..……. 5
1.3. Обов'язки студентів-практикантів…….. 7

2. КОМПЛЕКСНА НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИК ……. 7
2.1. Зміст практики…….. 10
2.2. Робоче місце практиканта…… 13
2.3. Ведення документації……... 13

3. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ЗАХИСТУ ЗВІТІВ З ПРАКТИКИ….. 15

3.1. Правила ведення щоденника виробничої практики…….. 16
3.2. Захист звіту…… 17

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА……..... 18

ДОДАТКИ……. 20

ВСТУП

Практичне навчання студентів є невід'ємною складовою навчального процесу підготовки фахівців другого (магістерського) рівня освітньо-професійної програми «водні біоресурси та аквакультура» спеціальності «водні біоресурси та аквакультура». Термін та спрямованість виробничих практик визначені Стандартом вищої освіти за спеціальністю 207 «Водні біоресурси та аквакультура», який затверджено Міністерством освіти і науки України, а також типовими програмами відповідних навчальних дисциплін, складові яких передбачають практичну підготовку.

Технологічна (виробнича) практика студентів оцінюється комісією за результатами захисту ними звітів як диференційований залік з виставленням оцінок у заліковій відомості.

Комплексна програма і методичні рекомендації розроблені з метою упорядкування і уніфікації умов проведення практичного навчання студентів у закладах вищої освіти. При їх підготовці використанні такі нормативні документи, як Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII, Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII, Положення про індивідуальний графік навчання, проходження практики та складання заліково-екзаменаційної сесії здобувачів вищої освіти (2020 р.) та Положення про практичну підготовку здобувачів вищої освіти (2020 р.).

Викладено комплексну наскрізну програму технологічних (виробничих та науково-виробничих) практик студентів вищих закладів освіти III-IV рівнім акредитації за спеціальністю 207 «водні біоресурси та аквакультура». Описано порядок проходження практик, викладено методологію їх проведення і основні складові документального оформлення та звітності.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Набуття професійних практичних навичок висококваліфікованого фахівця можливе лише за умов безпосередньої участі у виробничих процесах на базі промислових господарств різного типу, підрозділах науково-дослідних установ.

Ці вимоги до практичної підготовки фахівців забезпечуються через наскрізну систему взаємопов'язаних виробничих та науково-виробничих практик на освітньому рівні «магістр». Проведення практичної підготовки на освітньому рівні «магістр» передбачає проведення двох практик: Науково-виробнича практика з ОР Магістр І року навчання та Науково-виробнича практика з ОР Магістр ІІ року навчання.

Проходження практик здійснюється на відповідно обладнаних базах кафедр на виробництві, у лабораторіях науково-дослідних інститутів, рибничих заводів різної спрямованості.

1.1. Графік науково-виробничих практик студентів спеціальності 207 «водні біоресурси та аквакультура»

№	Найменування практики	Курс	Семестр	Кількість тижнів	Кількість годин
1	Науково-виробнича практика з ОР Магістр І року навчання	1	2	9	270
2	Науково-виробнича практика з ОР Магістр ІІ року навчання	2	3	6	180

1.2. Науково-виробнича практика

Виробнича практика студентів проводиться у другому семестрі першого та четвертого року підготовки згідно графіку навчального процесу.

Основним завданням практики є закріплення знань, отриманих під час навчання, оволодіння виробничими, організаційними та управлінськими навичками роботи на підприємствах.

Використання програми науково-виробничих практик на усіх освітніх рівнях повинно співпадати із отриманням необхідних експериментальних та виробничих даних, які могли б бути використані при написанні курсових та кваліфікаційних робіт (проектів).

Виробничі практики студентів проходяться на базах виробничої практики. Підбір баз практик здійснюється із створеного каталогу, який щорічно переглядається і поповнюється. До каталогу заносяться підприємства і установи, які відповідають. вимогам і з якими заключені відповідні договірні відносини.

Зміст і послідовність практик визначається програмою, яка розробляється на випускових кафедрах згідно з навчальним планом. Перед виїздом на практику студенти проходять інструктаж, отримують направлення, щоденник, договір та повідомлення практики (додатки 1, 2, 3). На практику студенти можуть направлятися індивідуально чи групами.

За час проходження виробничої практики студент виконує програму і проводить експериментальні дослідження, збирає і обробляє первинний матеріал, який є основою для виконання курсових та кваліфікаційних робіт (проєктів). Для обліку виконаної роботи кожний студент-практикант зобов'язаний вести щоденник, що містить вихідні матеріали для складання звіту.

Керівництво науково-виробничою практикою з боку освітніх закладів проводиться шляхом періодичних виїздів викладачів-керівників, що надали студентам індивідуальні завдання. Керівник виробничої практики, який у подальшому переважно здійснює і керівництво кваліфікаційною роботою (проєктом):

- бере участь у виборі бази практики;

- погоджує методики досліджень та обсяги первинних матеріалів, що можуть бути використані при написанні кваліфікаційної роботи магістра;

- ознайомлюється з проміжними результатами;

- перевіряє звіт студента за результатами практики на підготовчому етапі перед захистом;

- у складі комісії приймає і оцінює звіт з практики;

- подає завідувачу кафедри письмовий звіт щодо результатів проходження виробничої практики із зауваженнями і пропозиціями.

Безпосередньо у господарстві студент-практикант закріплюється наказом за керівником підрозділу, який здійснює керівництво практикою на виробництві, забезпечує необхідні умови для успішного проходження практики, а саме:

- проводить інструктаж з техніки безпеки і виробничої санітарії;

- організовує проведення виробничої практики студентів відповідно до програми;

- ознайомлює студентів з організацією роботи на робочому місці та управлінням окремими технологічними процесами, обладнанням, машинами та їх використанням, економічними аспектами виробництва;

- проводить контроль за виконанням програми практики, допомагає виконувати виробничі завдання, надаючи відповідні консультації;

- навчає студентів дотримуватись безпечних методів роботи;

- контролює ведення щоденників та хід збору матеріалів для написання звіту.

В кінці практики керівник від виробництва дає характеристику студентові, в якій вказується про якість та повноту виконання програми практики та індивідуальних завдань, про ставлення студента до роботи та його участі у громадському житті господарства, про рівень теоретичної і практичної підготовки студента, його організаційних здібностей.

Після завершення терміну виробничої практики студент підписує у керівника практики на виробництві щоденник, отримує відгук (характеристику) відносно своєї діяльності за період практики, робить відповідні відмітки у відрядженні. Підписи у щоденнику, характеристиці і листі відрядження затверджуються печаткою.

Прибувши на навчання до закладу вищої освіти після практики студент зобов'язаний у 10-денний термін здати на перевірку і рецензування керівнику практики звіт, до якого додається щоденник, відгук-характеристика і лист відрядження.

Захист звітів щодо проходження здобувачами виробничої практики проводиться на кафедрі з участю членів комісії, склад якої затверджується деканом факультету. Отримана за результатами захисту оцінка заноситься до залікової книжки і враховується при призначенні студентам стипендії.

1.3. Обов'язки студентів-практикантів

При проходженні навчальних і виробничих практик студенти зобов'язані:

1. повністю виконувати завдання, передбачені програмою практики;
2. перебувати на місці практики у термін, визначений наказом і відрядженням;
3. дотримуватись діючих в установах правил внутрішнього трудового розпорядку;
4. вивчати та строго дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії;
5. вести щоденник, в який записувати необхідні виробничі дані, робити замальовки тощо;
6. збирати вихідні матеріали на курсові та дипломні роботи (проекти) у відповідності з індивідуальним завданням;
7. по закінченню практики отримати відгук (характеристику) з виробництва, підписи та печатки керівника від господарства у щоденнику;
8. представити письмовий звіт про виконання програми практики та в установлені робочім планом терміни захистити його у встановленому порядку.

2. ПРОГРАМА І ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Науково-виробничі практики магістрів І та ІІ років навчання проводиться в установах з якими було заключено відповідні договори. Магістри І року навчання проходять практику впродовж 4 тижнів, другого року – 6 тижнів на виробництві. Матеріали отримані під час проведення науково-виробничої практики можуть використовуватись як базовий вихідний матеріал для написання кваліфікаційних робіт магістрів та має бути узгоджений з науковим керівником магістерської роботи студента, закріплений індивідуальним завданням.

У процесі виконання індивідуального завдання студент повинен вивчити питання, які торкаються вибору місця розташування, компонування систем, споруд, гідровузла та інших об’єктів тощо.

Якщо тема кваліфікаційної роботи має дослідницький характер і практика проходить у науково-дослідній організації, студент повинен вивчати методи досліджень, задачі і практичні можливості лабораторії, прийняти безпосередньо участь у дослідженнях, обробці експериментального матеріалу, проведенні розрахунків, у тому числі з використанням сучасних комп’ютерних технологій.

Повертаючись з практики студент повинен мати основні вихідні дані для майбутньої кваліфікаційної роботи відповідно до затвердженого завдання до неї.

Особливу увагу необхідно приділяти більш глибокому вивченню сучасних досягнень, нових розробок і нових проблем тієї області, в якій спеціалізується студент.

Метою практики є формування у майбутнього фахівця професійних практичних знань з рибогосподарської діяльності, закріплення набутого досвіду та безпосередня практична підготовка до самостійної високоефективної роботи на посаді іхтіолога-рибовода в риборозвідних, сільськогосподарських, промислових, природо охоронних та інших організаціях; збір матеріалів для майбутніх кваліфікаційних робіт «магістра».

Завдання практики:

• закріпити і поглибити теоретичні знання та професійні навички при вирішенні виробничих завдань,

• набути досвід практичної роботи за спеціальністю;

• вміти оцінити стан природного середовища в межах досліджуваного об'єкту (рибничого господарства, природної або штучної водойми);

• зібрати і обробити інформацію про розвиток небезпечних антропогенних процесів;

• оцінювати і прогнозувати стан рибних запасів у природних та штучних водоймах;

• досліджувати сучасну екологічну ситуацію району, окремих площ зони впливу сільськогосподарських підприємств;

• знати методики та технічні засоби, необхідні для здійснення природоохоронних робіт;

• вивчати сучасні досягнення науки і техніки, вміти організовувати науково-дослідницьку роботу.

Виробничу практику студенти проходять на рибничих заводах, у фізичних осіб-підприємців, рибничих фермерських господарствах, товариствах з обмеженою відповідальністю, державних установах з іхтіологічних досліджень, філіях кафедри на виробництві, приватних підприємствах, підприємствах, що мають установки замкнутого водопостачання, рециркуляційні аквакультуральні системи, сільськогосподарських виробничих кооперативах, фахових сільськогосподарських та промислових підприємствах різних форм господарювання, які відповідають вимогам та напряму практики, тощо.

Виробничу практику студенти можуть проходити також в спеціалізованих господарствах за кордоном. Зміст і завдання практики при цьому суттєво не змінюється за винятком особливостей, обумовлених законодавством країни, в якій студент проходить виробничу практику.

Діяльність керівників виробничої практики

Керівники практики:

- проводять необхідні організаційні інструктажі про порядок проходження практики, дотримання техніки безпеки тощо;
- забезпечують умови якісного проходження практики у відповідності з навчальним планом і програмою;
- здійснюють контроль за дотриманням господарством (установою) належних умов праці і побуду студентів;
- контролюють виконання студентами-практикантами правил внутрішнього трудового розпорядку господарства (установи);
- перевіряють щоденник і звіт студентів з практики, дають відгук про їхню роботу. У звіті вказують на недоліки і вносять пропозиції щодо удосконалення практичної підготовки студентів.

Загальне керівництво практикою покладається на керівника чи заступника підприємства (установи), а безпосереднє – на керівника підрозділу, в якому студент проходить практику.

У відповідності з угодою між університетом і господарством (установою) останнє надає студентам місця практики і створює необхідні умови для її успішного проходження. При цьому студент може проходити практику як стажист або бути призначеним на штатну посаду керівника середньої ланки (рибовода, асистента, бригадира, помічника бригадира, заступника завідувача виробничої дільниці тощо).

На господарство покладаються:

- проведення обов'язкових інструктажів з охорони праці і оформлення при цьому відповідної документації;
- контроль за виконанням студентами умов договору і правил внутрішнього трудового розпорядку господарства;
- за потреби забезпечує студентів гуртожитком або орендованим житлом.

Обов'язки студента на виробничій практиці.

При проходженні практики студент зобов'язаний:

- пройти первинний інструктаж з охорони праці на підприємстві про що зробити відповідні відмітки у журналі інструктажів установи;
- виконати завдання, передбачені програмою практики;
- суворо дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки та виробничої санітарії;
- ініціювати впровадження у виробництво досягнень науки і передової практики;
- вносити пропозиції щодо оптимізації технологічних процесів на виробництві з урахуванням науково-практичного досвіду;
- вести щоденник проходження практики;
- у встановлені строки подати письмовий звіт про проходження практики.

2.1. Зміст практики

Під час проходження науково-виробничої практики студент повинен набути систему навичок та умінь щодо вирішення типових задач виробничих функцій:

- систематизацію та поглиблення технічних і практичних знань, формування навичок використання цих знань при вирішенні конкретних наукових і науково-технічних задач;
- розвиток навичок самостійної науково-дослідної роботи та оволодіння методикою теоретичних, експериментальних і науково практичних досліджень.
- набуття досвіду аналізу результатів досліджень, що були отримані, формулювання нових висновків і положень, отримання досвіду їх прилюдного захисту.

Студент після проходження практики повинен уміти:

- проводити бібліографічну роботу із залученням сучасних сервісів інтернету та інформаційних технологій;
- формулювати мету і задачі досліджень;
- складати техніко-економічне обґрунтування дослідження;
- вибирати необхідні методи досліджень, модифікувати існуючі та розробляти нові методи, виходячи із завдань конкретного дослідження;
- обробляти отримані результати, аналізувати і осмислювати їх з урахуванням опублікованих матеріалів;
- подавати підсумки практики у вигляді звіту, наукових статей, доповідей і заявок на винаходи.

Зміст науково-виробничої практики може складатись з наступних тематичних складових:

Бонітування плідників і ремонту риб (гідробіонтів). Метою цього циклу науково-виробничої практики є проведення якісного оцінювання відтворювальної здатності плідників різних видів і порід риб на основі комплексного вивчення їх походження, статі, віку, стану здоров'я, екстер'єрних та інтер’єрних ознак, ступеня готовності самців і самиць до нересту. З метою поповнення стада плідників певну увагу приділяють ремонтному матеріалу.

Під час проведення науково-виробничої практики студенти повинні розрахувати необхідну кількість плідників для потреб товарних рибницьких господарств, проводити інвентаризацію маточного поголів'я, бонітування і якісне оцінювання плідників та ремонтного молодняку за балами (визначення довжини, маси тіла, статі, стадії зрілості, віку, індексів тілобудови). Студенти повинні навчитися здійснювати добір плідників для відтворення (самців за 2 класами і самиць за 3 класами) природним і заводським методами, проводити їх наступне оцінювання за якістю нащадків.

Відтворення риб (гідробіонтів). Метою цього циклу науково-виробничої практики є організація і проведення нерестової кампанії в

рибницьких господарствах різного типу за умов природного нересту та за штучного заводського відтворення видів риб (гідробіонтів), які культивують.

Під час проведення практики студенти мають засвоїти біотехнічні нормативи витримування плідників, добір їх гнізд, підготовку до нересту, одержання статевих продуктів, методи знеклеювання і особливості інкубації ікри, підрощування і облік личинок риб (гідробіонтів). Вони повинні навчитися розраховувати і готувати гіпофізарні суспензії, проводити гіпофізарні ін'єкції, здійснювати відбір статевих продуктів і штучне осіменіння ікри різними способами, проводити закладання ікри на інкубування, здійснювати відлов і облік личинок, розраховувати потреби в інкубаційному обладнанні.

Вирощування посадкового матеріалу риб (гідробіонтів). Метою цього циклу науково-виробничої практики є організація і проведення процесів підрощування личинок та вирощування посадкового матеріалу риб (гідробіонтів) у саджалках, басейнах, малькових і вирощувальних ставах.

Під час практики студенти мають оволодіти біотехнікою підготовки і зариблення малькових і вирощувальних ставів (саджалок, басейнів), навчитися розраховувати щільність посадки личинок (мальків), визначати необхідну кількість кормів, добрив і вапна, складати і дотримуватися планового графіка росту риб. Вони повинні вміти здійснювати контроль за головними гідрохімічними показниками малькових і вирощувальних ставів (саджалок, басейнів), визначати і контролювати індивідуальну масу і вгодованість риб, проводити облови малькових і вирощувальних ставів (саджалок, басейнів), облік рибопосадкового матеріалу різними способами.

Зимівля риби (гідробіонтів). Метою цього циклу науково-виробничої практики є підготовка і проведення оптимальної зимівлі посадкового матеріалу, плідників та ремонту культивованих видів риб (гідробіонтів).

Під час практики студенти повинні набути практичних навичок із комплексу заходів з підготовки зимувальних ставів та інших водойм, розрахунків норм посадки різних вікових груп риб (гідробіонтів) залежно від зональних особливостей, вміти проводити гідрохімічний та біологічний контроль за ходом зимівлі. Студенти мають ознайомитися з організацією зимівлі риб в інших категоріях водойм, басейнах, саджалках, зимувальних комплексах. За період практики вони повинні оволодіти біотехнікою розвантаження зимувальних ставів у необхідні терміни різними методами і пересадження рибопосадкового матеріалу, плідників і ремонту, їх обліку.

Вирощування товарної риби (гідробіонтів). Метою цього циклу науково-виробничої практики є організація та проведення вирощування товарної риби (гідробіонтів), виробництва рибної продукції в тепловодному та холодноводому господарствах, за дволітнього та трилітнього оборотів, пасовищної та інтенсивної форм ведення рибного господарства.

Під час практичного навчання студенти повинні навчитися здійснювати підготовку і зариблення нагульних ставів, басейнів, саджалок та інших водойм, в необхідні терміни проводити розрахунки щільності посадки, складати графіки планового росту, розраховувати необхідну кількість кормів, доб-

рив і вапна, контролювати прирости риб, їх індивідуальну масу і вгодованість, проводити облови нагульних ставів (басейнів, саджалок).

Вилов риби (гідробіонтів). Метою цього циклу науково-виробничої практики є знайомство з конструктивними особливостями основних типів знарядь і засобів вилову риби, а також організація вилову риби (гідробіонтів) у ставах, річках, озерах, водосховищах, басейнах, саджалках.

Під час практики студенти повинні навчитися ставити сітки, неводи, трали, пастки та інші знаряддя лову, проводити вилов риби (гідробіонтів) із ставів, басейнів, саджалок та інших водойм, ремонтувати пошкоджені сітні полотна, канати та інші елементи знарядь лову, проводити заходи щодо їх зберігання та подовження термінів експлуатації.

Переробка риби (гідробіонтів). Метою цього циклу науково-виробничої практики є ознайомлення з організацією та проведенням зберігання виловленої продукції аквакультури, її обробки холодом та різними видами посолу, переробки методами сушіння, в'ялення, холодного та гарячого копчення, визначення її якості.

За час практики студенти освоюють основні методичні прийоми розбирання найбільш поширених промислових риб (гідробіонтів), технології посолу риби-сирця, технологічні прийоми первинної і поглибленої переробки різних риб (гідробіонтів), вчаться за комплексом органолептичних та технологічних ознак оцінювати якість ведення технологічного процесу і готової харчової продукції.

Науково-виробнича практика проводиться шляхом поєднання екскурсій, роботи у виробничих умовах та лабораторних випробувань, що дозволяє пізнати та осмислити технологічні процеси, особливості технологічних режимів, санітарно-гігієнічних вимог до технологічного процесу і якісних показників продукції, що випускається.

Обов'язковим завданням науково-виробничої практики з переробки риби (гідробіонтів) є детальне вивчення студентами технології переробки місцевих прісноводних і найбільш поширених промислових океанічних видів риб (гідробіонтів) з визначенням якісних показників та їх товарознавства.

Студенти ознайомлюються зі станом організаційної роботи на рибопереробному підприємстві (цеху), його економічними показниками, освоюють методи вивчення ринку. Опанування основних показників діяльності виробничого рибопереробного підприємства (цеху) і технологій переробки риби (гідробіонтів) дасть змогу майбутнім фахівцям бути більш обізнаними і адаптованими до сучасних ринкових умов.

Управління виробництвом продукції аквакультури. Метою науково-виробничої практики є набуття студентами навичок та оволодіння методами управління виробництвом продукції аквакультури та рибогосподарськими колективами.

Під час практики студенти повинні опанувати методологію організації бізнесу в рибництві, навчитися розраховувати доцільність створення підприємств, складати бізнес-план, визначати потреби матеріально-технічних засобів та розраховувати економічну ефективність виробництва продукції

аквакультури. За час проходження практики вони повинні навчитися вести первинну та нормативну статистичну (звітну) документацію, створювати безпечні умови праці для виробництва, забезпечувати природоохоронні заходи.

Згідно кваліфікаційної характеристики фахівець повинен бути підготовлений для роботи за видом професійної діяльності, здатний виконувати професійну роботу і займати первинні посади викладача вищого учбового закладу, наукового співробітника вищого навчального чи науково-дослідного закладу, інженера або начальника дільниці управління чи організації обраного профілю.

Одним з основних завдань науково-виробничої практики є визначення придатності студента до виконання науково-дослідних і виробничих функцій (певних видів діяльності) та типових до даної діяльності задач.

2.2. Робоче місце практиканта

Під час науково-виробничої практики студент повинен бути дублером спеціалістів у відділах, лабораторіях та проектних інститутах, приватних фірмах, тощо.

В період практики студенти зобов’язані дотримуватися вимог положення про організацію виробничого процесу науково-дослідницького закладу; правил охорони праці та протипожежної безпеки.

Для виконання циклу лабораторних досліджень здобувач разом із науковим керівником, за сприяння профілюючої кафедри або керівника відділу чи лабораторії науково-дослідної установи, розробляють проєкт лабораторної установки, моделі об’єктів, що затверджуються завідуючим кафедрою.

Польові чи виробничі дослідження проводяться на діючих спеціалізованих полігонах або пілотних установках. Можлива комплектація нових установок для моделювання технологій тощо.

2.3. Ведення документації

В період проходження науково-виробничої практики студент повинен здійснювати систематичні записи про виконану роботу в щоденнику відповідно раніше складеного та узгодженого індивідуального плану практики, а також журнал результатів наукових досліджень.

До журналу заноситься схема досліду, описується хід експерименту, записуються результати наукових досліджень, здійснюється первинна обробка отриманих результатів, будуються графіки та інші наочні матеріали.

За сприяння наукового керівника коригуються розділи майбутньої кваліфікаційної роботи і формується звіт з практики.

Загальні вимоги до звіту. Звіт з практики складається в період її проходження, по мірі збору матеріалу, остаточно оформляється протягом останнього тижня. Звіт є обов'язковим документом для захисту та оцінювання результатів практики. Він повинен відображати підготовку студента до самостійної науково-дослідницької роботи і має бути технічно оформленим, ілюстрованим, відповідати індивідуальній робочій програмі й бути складовою частиною наукового звіту профілюючої кафедри, готується доповідь на науково-практичну конференцію.

Звіт повинен містити відомості про виконання студентом усіх розділів програми виробничої практики, а також науково-обґрунтований критичний аналіз виробничої діяльності господарства. Обов'язковим є висвітлення особистої участі студента у виробничій діяльності господарства.

Звіт про виробничу практику повинен бути написаний за нижче наведеним планом:

ТИТУЛЬНИЙ ЛИСТ
ЗМІСТ
ВСТУП
1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГОСПОДАРСТВА (УСТАНОВИ), ДЕ ПРОХОДИЛА ПРАКТИКА
1.1. Місцезнаходження господарства (установи)
1.2. Коротка історична довідка про господарство (установу)
1.3. Напрям діяльності господарства (установи)
1.4. Трудові та матеріальні ресурси, їх динаміка і структура
2. ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ БАЗИ ПРАКТИКИ
2.1. Звітна документація процесів, що використовуються господарством
2.2. Оцінка та опис основних технологічних процесів бази практики
2.2. Висновок про діяльність рибничого господарства та можливі шляхи вдосконалення його технологічних процесів
3. РЕЗУЛЬТАТИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ
ДОДАТКИ

У якості зразку студенти користуються науково-практичними розробками співробітників кафедри наведеними у переліку літератури.

У розділі № 2 звіту можуть бути представлені не всі запропоновані підрозділи, їх набір і ступінь деталізації викладення матеріалу визначається специфікою діяльності господарства – бази практики та попередньо узгоджується із викладачем-керівником практики.

3. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ЗАХИСТУ ЗВІТІВ З ПРАКТИКИ

Обсяг звіту повинен складати до 30-40 сторінок друкованого тексту. Текст звіту має бути написаний чітко і грамотно на папері розміром А-4 (210х297 мм) шрифтом Times New Roman 14 зі строковим інтервалом 1,5.

При написанні потрібно залишити поля: ліворуч від тексту 20мм, праворуч – 15 мм, зверху і знизу - 20 мм. Відступ для початку абзацу - 10мм, сторінки нумеруються зверху, в правому куті листка.

Всі таблиці та ілюстрації (малюнки, рисунки, фотографії) повинні мати загальну порядкову нумерацію ліворуч перед заголовком з визначенням одиниць виміру і років спостережень.

В тексті звіту таблиці та ілюстрації краще розміщувати безпосередньо після посилання на них і супроводжуватися коротким і вичерпним їх аналізом в тексті.

Не допускається вживання загальноприйнятих скорочень типу РР (рослиноїдні риби) тощо, за винятком таблиць.

Числа до десяти за відсутності розмірності (г, т, см, мл і ін.) у тексті записують словами, а більше десяти - цифрами. Дроби записують тільки цифрами.

Числа з розмірністю записують цифрами (10 $м^2$, 20°С, 1-2 кг з розрахунку на 100 кг живої маси тощо).

Слід дотримуватися прийнятих скорочень одиниць виміру фізичних чи інших величин (мкг, мг, г, кг, ц, т, м, км, с, хв, год, корм, од., мдж та ін.).

Усі сторінки (включаючи сторінки з рисунками, таблицями, фотографіями) нумеруються за порядком, починаючи з титульної (на першій титульній сторінці номер не ставиться). Номер проставляється у верхньому правому куті, починаючи з листа, наступного за титульним.

Після титульного листа розмішується «Зміст» з позначенням початкових сторінок всіх розділів і підрозділів.

Короткий зміст окремих розділів має відповідати таким вимогам.

ВСТУП. Вступ – початковий елемент звіту. Він повинен являти собою чітке введення до основних розділів. Тут відмічаються найважливіші особливості діяльності підприємства (установи), що було обране як база практики, а також пріоритетні завдання, які вирішувались студентом під час практики.

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГОСПОДАРСТВА (УСТАНОВИ), ДЕ ПРОХОДИЛА ПРАКТИКА. При написанні розділу використовується довідкова література, матеріали статистичної звітності, матеріали із землевласності, результати господарської діяльності окремих галузей і підрозділів. На їх основі висвітлюється інформація, передбачена пунктами плану цього розділу.

2. ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ БАЗИ ПРАКТИКИ

Зміст розділу та кількість підрозділів у процесі написання звіту можуть змінюватись в залежності від специфіки діяльності бази практики. Завдання студента описати найбільш повно усі технологічні процеси, які використовує рибниче господарство в процесі діяльності.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

У розділі висвітлюється основна діяльність студента на базі практики, особиста участь у виробничих (технологічних) процесах, результати обрахунків поточної інформації, правила ведення іхтіологічних журналів, відомостей, проміжних звітів та іншої спеціальної документації та бланків.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.

Висновки повинні випливати із основних положень, викладених у звіті. Вони дозволяють зробити чітку уяву про проходження студентом виробничої практики і оволодіння ним майбутньою спеціальністю. Тому їх слід подати у вигляді окремих і пунктів з послідовною нумерацією, що стосується кожного розділу і деяких найголовніших підрозділів звіту.

Надаються власні пропозиції, рекомендації щодо покращення технологічних процесів у господарстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

До списку включаються лише ті джерела, якими студент користувався при написанні звіту. Публікації, видання українською та російською мовами, розміщують мовою оригіналу по мірі застосування в тексті рукопису (за першою літерою прізвища автора чи назви публікації). Джерела, видані іншими мовами наводять за латинським алфавітом. Назви міст видання наводять без скорочень, окрім Києва. Посилання в тексті Роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за списком використаних джерел, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «... у працях [1–7] ...».

Оформлення бібліографічного списку у списку використаних джерел необхідно проводити з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015.

ДОДАТКИ ДО ЗВІТУ ВКЛЮЧАЮТЬ ТАКІ ДОКУМЕНТИ І МАТЕРІАЛИ (додаток А, Б, В):

- щоденник;
- договір;
- повідомлення

3.1. Правила ведення щоденника виробничої практики

Щоденник виробничої практики є звітнім документом про виконання студентом програми практики. Щоденник друкується у форматі А5.

Записи в щоденнику практикант веде щоденно (додаток З), в яких вказується дата, назва технологічною процесу (роботи), в якому він приймав безпосередньо участь, описуються головні складові елементи процесу

(роботи). Обов'язково вказати, що саме зробив практикант в організації вказаного технологічного процесу (роботи).

Щоденник обов'язково регулярно підписується керівником практики, викладачем (з загальною оцінкою і зауваженнями), завіряється в кінці проходження практики керівником підприємства.

Відгук керівника від підприємства про проходження науково-виробничої практики має відображати сумлінність ставлення практиканта до роботи, рівень теоретичних знань та практичних навичок, висновок щодо можливості позитивного оцінювання здобувача при захисті звіту з практичної підготовки на кафедрі.

Без щоденника, заповненого згідно з вимогами, звіт не приймається до захисту, оскільки щоденник є основою написання всіх розділів звіту.

3.2. Захист звіту

Після закінчення терміну виробничої практики повністю оформлений письмовий звіт та щоденник практики, що підписані безпосередньо керівником від бази практики, студент подає на рецензування керівнику практики від кафедри.

Після перевірки письмового звіту і щоденника керівником практики від кафедри проводиться його захист у вигляді заліку перед комісією. Доповідь студента за результатами практики бажано супроводжувати мультимедійною презентацією та підтверджувати фото (відео) матеріалами.

Результати виробничої практики, враховуючи якість знань, повноту і обсяги зібраного матеріалу згідно з письмовим звітом, щоденником практики і відповіддю студента на захисті, є підставою щодо отримання заліку.

Отримання незадовільної оцінки передбачає повторне проходження студентом виробничої практики або проведення повторного захисту після доопрацювання матеріалів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Андрющенко А.І., Алімов С.І. Ставове рибництво: Підручник. - К.: Видавницький центор НАУ, 2008. - 636 с.
2. Довідник рибовода // За ред. П.Т. Галасуна, - К.: Урожай, 1985. – 184 с.
3. Інтенсивні технології в аквакультурі / Р. Кононенко, П. Шевченко, В. Кондратюк, І. Кононенко / К.: Центр навчальної літератури, 2019. - 430 с.
4. Микитюк П.В., Якубчак О.М. Хвороби прісноводних риб.- К.: Урожай, 1992.-160 с.
5. Микитюк П.В. Технологія переробки риби. – К., 1999.-126 с.
6. Сондак В.В., Петрук А.М. Ставове рибництво. Лабораторний практикум. Навч. посібник. – Рівне: НУВГП, 2016. – 113 с.
7. Фермерське рибництво / Грициняк І.І. та ін. - К.: Наукова думка, 2008. - 560 с.

Додаткова література

8. Закон України "Про вищу освіту" від 17.01.2002 р., № 2984-111. - К.: ВР України, 2002. - 34 с.
9. Комплексна програма та методичні рекомендації до проведення практик у вищих закладах освіти за напрямом 1303 «Водні біоресурси». Освітньо- кваліфікаційні рівні: 6.130300 - бакалавр, 7.130.301 - спеціаліст, 8.130301 - магістр, РВВ «Колос», 2005. -54 с.
10. Коржов Є. І. Екологічні аспекти збільшення солоності вод Дніпровсько-Бузького лиману на сучасному етапі існування його водної екосистеми / Є. І. Коржов, П. С. Кутіщев, О. В. Гончарова // Екологічна безпека держави: тези доповідей XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених і студентів, м. Київ, 23 квітня 2020 р., Національний авіаційний університет / редкол. О. І. Запорожець та ін. – К.: НАУ, 2020. – С. 80-81.
11. Коржов Є. І. Еколого-гідрологічна характеристика Кардашинського лиману / Є. І. Коржов, В. Л. Гільман // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. – К.: Обрії. – 2015. – Том 2(37). – С. 100-108.
12. Коржов Є. І. Термінологічні особливості географічних назв елементів гідрографічної мережі нижньої течії річок / Є. І. Коржов, Ю. В. Пуленко // Topical issues of modern science, society and education. Proceedings of the 1st International scientific and practical conference (August 8-10, 2021). – Kharkiv, Ukraine: SPC–Sci-conf.com.ua, 2021. – P. 325-331.
13. Норми часу для планування й обліку навчальної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів (наказ Міносвіти і науки України від 7.08.2002 № 450). - К., 2002. -12 с.

14. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах (наказ Міносвіти України від 2.06.1993 № 161). -К, 1993. - 24 с.

15. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України / наказ Міносвіти України від 8.04.1993 № 93. - 17 с.

16. Положення про організацію навчального процесу в ХДАУ. - Херсон:, 2005.-38 с.

17. Положення про модульно-рейтингову систему навчання студентів та оцінювання їх знань. - Херосн: ХДАУ, 2005. - 19 с

18. Правила оформлення текстових документів. Методичні вказівки / У поряд. В.Ю. Шевченко - Херсон: ХДАУ.2005. -28 с.

19. Тимчасове положення про впровадження кредитно-модульної системи організації навчально-наукового процесу ХДАУ. - Херсон: ХДАУ, 2005. - 29 с.

20. Тімченко В. М. Прогноз впливу можливої реконструкції Каховської ГЕС на екосистеми пониззя Дніпра та Каховського водосховища / В. М. Тімченко, Г. О. Карпова, О. О. Гуляева, Є. І. Коржов та ін. // Наук. зап. Терноп. нац. пед. ун-ту., Сер. Біол., № 3-4 (64), 2015. – С.665–668.

21. Ушкаренко В.О., Смолієнко Н.Д., Осадчук І.В., Виноградова Т.І. Організація самостійної роботи студентів: Навчальний посібник. - Херсон: Айлант, 2005. - 96 с.

22. Honcharova O., Kutishchev P., Korzhov, Y. A Method to Increase the Viability of Cyprinus Carpio (Linnaeus, 1758) Stocking of the Aquatories Under the Influence Advanced Biotechnologies / Aquaculture Studies. – Turkey, Trabzon: Central Fisheries Research Institute (SUMAE), 2021. – 21, P. 139-148.

23. Honcharova O. V. Evaluation of the effectiveness of introduction of elements of innovative technologies at stocking of the transformed reservoirs by viable juvenile fish on physiological and ecological indicators / Development trends of the world agriculture in the XXIst century: the view of the modern scientific community: Scientific monograph. // O. V. Averchev, O. V. Honcharova, Ye. I. Korzhov, P. S. Kutishchev, etc. – Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2022. – P. 110-131.

24. Shevchenko I. V. Effect of Abiotic Factors upon Morphological Variability of Fleuria lacustris Larvae (Diptera, Chironomidae) / I. V. Shevchenko, Ye. I. Korzhov, P. S. Kutishchev, O. V. Honcharova, V. Yu. Shevchenko // Hydrobiological Journal – Begell House (United States). Vol. 56, Issue 5, 2020. – P. 15-22.

Додаток 1

ДОГОВІР № _____
про практичну підготовку здобувачів вищої освіти Херсонського державного аграрно-економічного університету

місто Кропивницький «____» _____ 20__ р.

Ми, що нижче підписалися, з однієї сторони, Херсонський державний аграрно-економічний університет_____
(повне найменування навчального закладу)
(далі - Університет) в особі в.о. ректора університету, Юрія КИРИЛОВА_____
(посада, прізвище та ініціали)
що діє на підставі Статуту університету_____,
(статут або доручення)
і, з другої сторони, _____
(назва підприємства, організації, установи тощо)
(далі – база практики) в особі _____
(посада, прізвище та ініціали)
_____, що діє на підставі
_____ (далі – сторони),
(статут підприємства, розпорядження, доручення)
уклали між собою договір:

І. Предмет договору

1. Сторони домовляються про співпрацю щодо практичної підготовки здобувачів вищої освіти університету.

2. Співпраця здійснюється з метою покращення практичних навичок осіб, що навчаються на безоплатній основі.

ІІ. Обов'язки сторін

1. База практики зобов'язується:

1.1. Прийняти здобувачів вищої освіти на практику згідно з календарним планом, що додається.

1.2. Призначити наказом кваліфікованих фахівців для керівництва практикою.

1.3. Створити належні умови для виконання здобувачами вищої освіти програми практики, не допускати використання їх на посадах та роботах, що не відповідають програмі практики та майбутньому фаху.

1.4. Забезпечити здобувачам вищої освіти умови безпечної праці на кожному робочому місці. Проводити обов'язкові інструктажі з охорони праці: ввідний та на робочому місці. У разі потреби навчати студентів-практикантів безпечних методів праці.

1.5. Надати студентам-практикантам можливість користуватися матеріально-технічними засобами та інформаційними ресурсами, необхідними для виконання програми практики.

1.6. Про всі порушення трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку та про інші порушення повідомляти університет.

1.7. Після закінчення практики дати характеристику на кожного студента-практиканта, в котрій відобразити виконання програми практики, якість підготовленого ним звіту тощо.

1.8. Надавати здобувачам вищої освіти можливість збору інформації для курсових та дипломних робіт за результатами діяльності бази практики, яка не є комерційною таємницею, на підставі направлень кафедр.

1.9. Додаткові умови _____
_____

2. Університет зобов'язується:

2.1. За два місяці до початку практики надати базі практики для погодження програму практики, а не пізніше ніж за тиждень – список здобувачів вищої освіти, яких направляють на практику.

2.2. Призначити керівниками практики кваліфікованих викладачів.

2.3. Забезпечити додержання здобувачами вищої освіти трудової дисципліни і правил внутрішнього трудового розпорядку.

2.4. Університет зобов'язується не розголошувати використану інформацію про діяльність бази практики через утилізацію курсових, дипломних робіт та звітів у встановленому порядку.

2.5. Додаткові умови _____

III. Відповідальність сторін за невиконання договору

3.1. Сторони відповідають за невиконання покладених на них обов'язків щодо організації і проведення практики згідно із законодавством України.

3.2. Усі суперечки, що виникають між сторонами за договором, вирішуються у встановленому порядку.

3.3. Договір набуває сили після його підписання сторонами і діє до кінця практики згідно з календарним планом.

3.4. Договір складений у двох примірниках: по одному – базі практики і університету.

3.5. Невід'ємною частиною договору є календарний план практичної підготовки здобувачів вищої освіти ХДАЕУ.

3.6. Місце знаходження сторін:

університет: Херсонський державний аграрно-економічний університет,

юридична 73006 Україна, Херсонська обл., м.Херсон, вул. Стрітенська, 23, тел. (0552) 41-62-16, факс: (0552) 41-44-24, E-mail:office@ksau.kherson.ua

фактична 25031 Україна, Кіровоградська обл., м. Кропивницький, просп. Університетський, 5/2;

база практики: _____
_____

Підписи та печатки:

Херсонський державний аграрно-економічний університет»	База практики:
В.о. ректора _____ Юрій КИРИЛОВ (підпис) (прізвище та ініціали)	_____ _____ (підпис) (прізвище та ініціали)
М.П. "_____"_____20___року	М.П. "_____"_____20___року

Календарний план практичної підготовки здобувачів вищої освіти ХДАЕУ

№ з/п	Шифр і назва спеціальності	ПІБ	Курс	Вид практики	Термін практики	
					початок	кінець
1						

Підписи та печатки:

Херсонський державний аграрно-економічний університет»

В.о. ректора _____ Юрій КИРИЛОВ
(підпис) (прізвище та ініціали)

М.П. “_____”_____20___року

База практики:

_____ _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

М.П. “_____”_____20___року

Додаток 2

Кутовий штамп
(підприємства,
організації, установи)

ПОВІДОМЛЕННЯ

Здобувач вищої освіти Херсонського державного аграрно-економічного університету___
(повне найменування вищого навчального закладу)

_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

_____

_____
(рік навчання, факультет, спеціальність)

прибув «__» _____ 20__ року до _____
(назва підприємства, організації, установи)

і приступив до практики.

Наказом по підприємству (організації, установі) від «__» _____ 20__ року № _____ здобувач вищої освіти _____

зарахований на посаду _____
(штатну, дублером, штатну роботу, практикантом)

_____
(штатні посади назвати конкретно)

Керівником практики від підприємства (організації, установи) призначено

_____
(посада, прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник підприємства (організації, установи)

_____
(підпис) (посада, прізвище, ім'я, по батькові)

Печатка (підприємства,
організації, установи) «__» _____ 20__ року

Керівник практики від Херсонського державного аграрно-економічного університету

_____
(назва кафедри)

_____
(підпис) (посада, прізвище, ім'я, по батькові)

«__» _____ 20__ року

Додаток 3

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний аграрно-економічний університет

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

_____

(вид і назва практики)

здобувача вищої освіти _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Факультет _____

(назва факультету)

Кафедра _____

(назва кафедри)

Освітній рівень _____

(назва освітнього рівня)

Освітня програма підготовки_____

назва програми підготовки)

_____курс, група_____

Здобувач вищої освіти _____
(прізвище, ім’я, по батькові)

прибув на підприємство, в організацію, установу.

Печатка
підприємства, організації, установи «__»_____20___року

_____ _____

(підпис) (посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Вибув з підприємства, організації, установи.

Печатка
підприємства, організації, установи «__»_____20___року

_____ _____

(підпис) (посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Календарний графік проходження практики

№ з/п	Назви робіт	Тижні проходження практики					Відмітки про виконання
		1	2	3	4	5	
1	2	3	4	5	6	7	8

Робочі записи під час практики

Відгук і оцінка роботи здобувача вищої освіти на практиці

_____

(назва підприємства, організації, установи)

Керівник практики від підприємства, організації, установи

_____ _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

Печатка «__»_____20___року

Відгук осіб, які перевіряли проходження практики

Висновок керівника практики від ХДАЕУ про проходження практики

Дата складання заліку (іспиту) «__»_____20____року

Оцінка:
за національною шкалою _____
(літерами)
кількість балів _____
(цифрами і літерами)

Завідуючий виробничою практикою від ХДАЕУ

_____ _____
(підпис) (прізвище та ініціали)